

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та
деяких законодавчих актів України щодо фінансового забезпечення
діяльності органів суддівського врядування»
*(реєстр. № 11254-1 від 24.05.2024)**

Анотація. В інформаційній довідці аналізуються положення проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо фінансового забезпечення діяльності органів суддівського врядування» (реєстр. № 11254-1 від 24.05.2024) (далі – законопроект); розглядається відповідність законопроекту вимогам Закону України «Про судоустрій і статусу суддів», рекомендаціям Єврокомісії щодо набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, а також положенням Бюджетного кодексу України і Закону України «Про державний бюджет України». За результатами аналізу встановлюються ризики, які в подальшому можуть перешкоджати належній реалізації законопроекту під час правозастосовної діяльності та досягненню проголошеної в ньому мети.

Ключові слова: Вища кваліфікаційна комісія суддів України, вимоги Єврокомісії для набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, статус головного розпорядника коштів Державного бюджету України, видатки з Державного бюджету України.

Вступна частина.

Цей законопроект вноситься як альтернативний до законопроекту № 11254. Законопроектом, на відміну від основного, пропонується внести зміни до законів України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про Вищу раду правосуддя» і надати *Вищій раді правосуддя* статус головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Національної школи суддів України.

На думку ініціаторів законопроекту, саме альтернативний законопроект спростить систему правовідносин між органами суддівського врядування та підвищить ефективність їх взаємодії з іншими суб'єктами фінансових правовідносин, у тому числі й міжнародними.

В якості аргументації суб'єкт законодавчої ініціативи стосовно необхідності наділення саме Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) статусом головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККСУ) та Національної школи суддів посилається на висновки Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) за 2013–2019 роки, на звіт Ради Європи «Оцінка судової реформи в Україні за період з 2014 до 2018 року, в яких європейські інституції рекомендували реформувати структуру органів суддівського врядування в Україні в напрямі її спрощення.

У зв'язку з цим ініціатор законопроекту вбачає в перспективі приєднання ВККСУ до ВРП. Також у пояснювальній записці зазначено, що реалізація законопроекту не матиме впливу на видатки Державного бюджету України.

Основна частина.

Щодо перспективи об'єднання ВККСУ і ВРП найближчим часом, можемо зазначити таке.

Сьогодні на порядку денному поступова інтеграція України в єдиний ринок Європейського Союзу (ЄС) із кінцевим вступом до ЄС.

17 червня 2022 року Європейська Комісія рекомендувала Європейській Раді надати Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу^{1;2;3}. Водночас Європейська Комісія висунула вимоги щодо проведення реформ, надавши список із **семи пунктів**, серед яких, зокрема, вимога щодо продовження судової реформи, а саме: *завершення формування доброчесного складу Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.*

У 2021 році Верховна Рада ухвалила закони щодо оновлення ВРП та ВККСУ. Зокрема, було утворено Етичну раду, яка мала одноразово перевірити всіх чинних членів ВРП на доброчесність і так само перевіряти всіх нових кандидатів до ВРП. Також було розпочато конкурс до ВККСУ⁴.

У лютому 2022 року після початку роботи Етичної ради більшість членів ВРП звільнилися, і ВРП втратила повноважність⁵. У травні Етична рада перевірила чинних членів ВРП на доброчесність, після чого у ВРП залишилося лише 4 повноважні члени з 21. Тож на момент надання кандидатського статусу Україні ВРП не працювала вже чотири місяці, а ВККСУ – три з половиною роки.

Друга рекомендація Єврокомісії^{6;7}: завершити перевірку доброчесності кандидатів у члени Вищої ради правосуддя Етичною радою та здійснити відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

До січня 2023 року Етична рада оцінила 83 кандидати, а суб'єкти призначення призначили до ВРП 11 нових членів, після чого ВРП відновила повноважність. 19 січня ВРП провела своє перше засідання в новому складі. 15 березня 2023 року Конкурсна комісія з відбору ВККСУ, половину якої склали міжнародні експерти, відбрала 32 кандидати з 301 учасника, а 1 червня оновлена Вища рада правосуддя призначила 16 із них до ВККСУ. 6 червня 2023 року нова ВККСУ провела своє перше засідання.

22 червня 2023 року Єврокомісія оцінила другу рекомендацію як виконану і підтвердила цю оцінку 8 листопада 2023 року^{8;9;10}.

¹ URL: <https://www.dw.com/en/european-commission-recommends-ukraine-be-granted-eu-candidate-status/a-62166624>

² URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-09/ukraine-likely-to-win-initial-eu-backing-for-path-to-membership>

³ URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/06/17/european-commission-candidate-eu-ukraine-war/>

⁴ URL: <https://rpr.org.ua/news/sudova-reforma-shcho-tam-iz-vrp-vkks-viz-i-nyni-tam-spyler-vzhe-ie-prohres/>

⁵ URL: <https://web.archive.org/web/2022022183602/https://www.rbc.ua/ukr/news/vysshiy-sovet-pravosudiya-prekratil-rabotu-1645538768.html>

⁶ URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10321-2022-INIT/en/pdf>

⁷ URL: <http://neweurope.org.ua/visual-materials/kandydat-check-de-ukrayina-perebuvaie-u-vykonanni-semy-rekomendatsij-yes-shhodo-kandydatstva/>

⁸ URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_3460

⁹ URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

¹⁰ URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/11/7/7173004/>

Враховуючи викладене, вважаємо, що *перспектива об'єднання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України і Вищої ради правосуддя найближчим часом відсутня і не узгоджується з вимогами, висунутими Європейською Комісією для отримання і збереження Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі.*

Щодо твердження ініціатора законопроекту про відсутність впливу реалізації законопроекту на видатки Державного бюджету України, вважаємо його спірним, адже розширення компетенції будь-якого органу завжди вимагає залучення додаткових виробничих, зокрема трудових ресурсів.

Тому згідно з частиною першою статті 27 Бюджетного кодексу України законопроект потребує додаткового фінансово-економічного обґрунтування (зокрема, відповідних розрахунків).

Якщо такі зміни показників бюджету передбачають зменшення надходжень бюджету та/або збільшення витрат бюджету, до законопроекту подаються пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Висновки.

Враховуючи вищенаведене, законопроект потребує доопрацювання, зокрема й пояснювальна записка в частині відповідності рекомендаціям Єврокомісії щодо набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, а саме пункту 2, згідно з яким вимагалось завершення формування добросовісного складу Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, і в якому не йшлося про їх об'єднання.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*